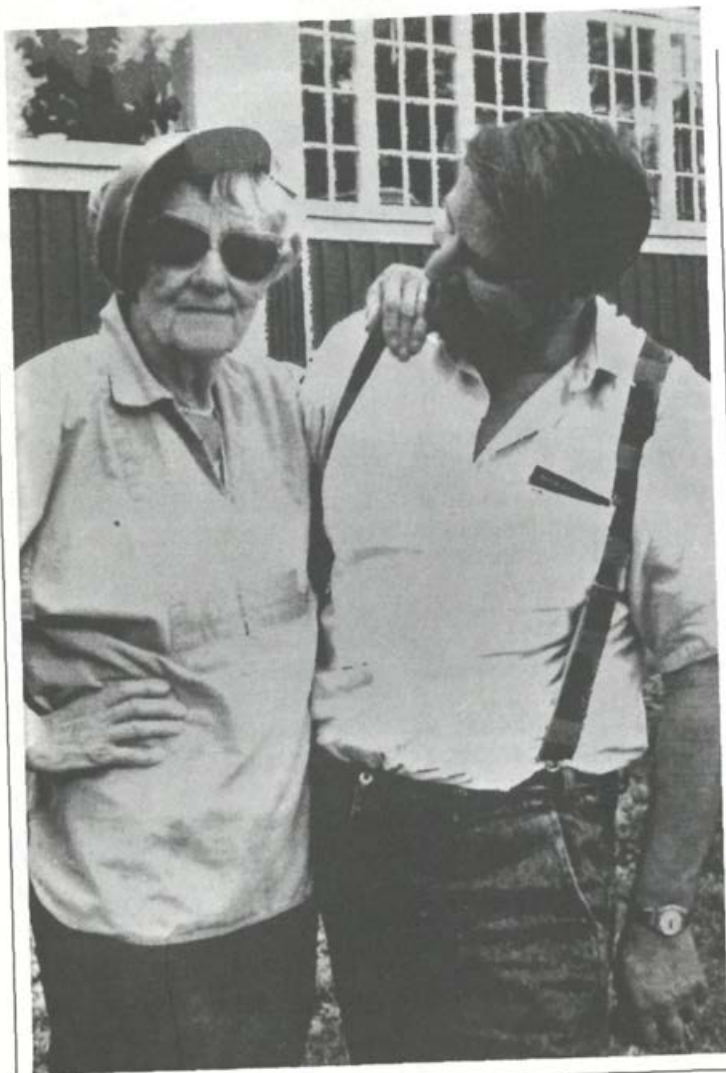


Marjan Marinšek
KC IN *Prireditve*
O PIKI NOGAVIČKI ZELO OSEBNO



S Piko Nogavičko sem se srečal prvič, ko sem bil star 15 let. Takrat so začeli v *Pionirju* objavljati zgodbe o tej nenavadni deklici, ki je živela sama v stari vili, ob njej pa se je pasel konj. Redoljubna Tomaž in Anica ter nagajiva opica, ki je spominjala na zeleno zamorsko mačko, kakor smo se učili pri prirodopisu, so bili Pikini prijatelji.

Še danes ne vem prav dobro, zakaj mi je zgodba o Piki Nogavički tako zelo prirasla k srcu, da me spremlja vse življenje. Morda zaradi tega, ker je prišla s severa, s Švedske, odkoder so prihajale tako simpatične zgodbe, kot je na primer tista o *Nilsu Holgersonu* pa o *Kristini*, *Lavransovi hčeri* ali knjiga in film *Plesala je eno samo poletje*, ki je takrat povzročil pravo revolucijo med filmi, saj je bil zelo nenavaden in odkrit. Film smo šli gledat vsaj dvakrat ali trikrat. Všeč mi je bilo tudi ime pisateljice Astrid, tako zelo severnjaško je zvenelo in predstavljal sem si jo natančno tako, kot sem jo veliko kasneje tudi spoznal: vitko, šarmantno damo, iskrivega pogleda, svetlih las, z običajno nazaj zavezano ruto ali kakšno drugo klafeto na glavi, zaradi česar me je že ob prvem srečanju osvojila, trema pred veliko pisateljico je popustila in z lahkoto sem sklenil prijateljstvo, o katerem sem prej samo sanjal.

Osebno sem Astrid Lindgren prvič spoznal, ko je prišla po Zmajevo nagrado v Novi Sad. Čeprav sva si prej že dolgo dopisovala, je bilo to najino prvo srečanje.

V Novi Sad sem se peljal nekega junijskega dne leta 1985, ko so bile Zmajeve otroške igre na vrhuncu in ko v velenjski knjižnici nisem našel nikogar, ki bi me spremljal.

Prvi dan v Novem Sadu je minil, ne da bi enkrat samkrat videl pisateljico, ki je že bivala v mestnem hotelu.

Mogoče pa sploh ne bom prišel do nje, sem si mislil, ko sem videl, kako so jo organizatorji vozili zdaj sem, zdaj tja. Naredil sem načrt. Pri natakarih sem se pozanimal, kdaj bo slavna pisateljica zajtrkovala, in tam sem jo pričakal.

"Dobro jutro, gospa Lindgrenova," sem jo pozdravil, ko je naslednji dan zgodaj zjutraj prišla zajtrkovat v salon.

"Jaz sem tisti, ki vam pišem in vas želim tudi osebno spoznati. Iz Slovenije sem."

"Ah, da! Vi ste tisti Slovenec, ki zbira knjige o Piki Nogavički in jih ima menda več kot jaz sama, hahaha," se je hudomušno nasmejala. "Takah ljudi ni prav veliko!"

Pokazal sem ji fotografije z razstav, ki jih je naš Kulturni center prirejal po slovenskih knjižnicah. Podpisati se je morala v novo izdajo *Ronje* v slovenskem jeziku, ki je še ni videla, podaril sem ji knjigo o Velenju pa tudi fotografirala sva se skupaj - takrat me je prvič prisrčno objela. Od vsega obilnega zajtrka je uspela popiti samo kavo.

Tisti dan sem jo videl še enkrat. Na veliki prireditvi v veliki športni dvorani Vojvodina, kjer so ji otroci pripravili veličasten program, sem pogumno sedel v njeno bližino. A bil sem zelo razočaran, saj so otroci Lindgrenovo poznali samo iz filma o Piki Nogavički, nič pa niso vedeli o njenem preostalem književnem delu. Nič čudnega, saj sem že prvi dan opazil tovrstno revščino po tamkajšnjih knjigarnah, ki niso premogle nobenega prevoda njenih knjig za mladino. Razočaranje na prireditvi je bilo še večje, ko je nastopil Djordje Balašević in je vsa pozornost padla s pisateljice na pevca, tako da je njihova velika gostja Astrid postala nekako osamljena. Srečno naključje pa je to morda bilo zame, saj sem se ji takrat spet lahko približal. Ostal sem z njo do konca prireditve in ji delal družbo. Povedala mi je marsikaj zanimivega o svojem življenju in delu, o čemer sem kasneje tudi veliko pisal. Z Astrid sva takrat sklenila trajno prijateljstvo. Njej namenjena prireditvev se je počasi prevesila v Balaševićovo zmagoslavje.

*

Doma je potem izšla serija člankov o mojem prvem srečanju z Astrid Lindgren in bil sem prepričan, da vem o njej že skorajda vse. Pa nisem vedel.

*

"Kaj Emila še nimate prevedenega v slovenski jezik?" me je nekoč v pismu povprašala Astrid Lindgren.

Nisem si upal vprašati, kdo je Emil. Kasneje sem zvedel, da je to zgodba o petletnem dečku, ki živi na kmetiji in počenja taka simpatična pobalinstva, da so ga vaščani prisiljeni pošiljati tja, kjer bodo imeli mir pred njim. V Ameriko!

Zgodbe o Emilu so Lindgrenovi najljubše, saj je v njih veliko spominov na očeta in starodavne kmečke običaje ter navade, sploh pa so veliko bolj švedske kot Pika Nogavička.

Obljubil sem ji, da bo Emil izšel v slovenskem jeziku. To obljubo sem izpolnil pred letom dni, ko je v založbi Rotis iz Maribora prva izmed treh knjig o Emilu vendarle dočakala izid.

*

"Veš, tu na Švedskem imamo pravljico Deželo Astrid Lindgren," mi je nekoč povedal Jan Lagervall, švedski oficir, ki mi je velikodušno omogočil bivanje v Stockholmu. Videti to deželo in srečati Astrid Lindgren v njeni domovini, je bila seveda moja velika želja.

Pred štirimi leti sem prvič potoval na obisk k slavni pisateljici. Vstopil sem v stanovanje na Dalagatanu 46, kjer živi pisateljica že od leta 1941 in kjer je napisala svojo prvo knjigo - Piko Nogavičko. Pri pisateljici sem preživel ves dan; bil sem povabljen na kosilo z zelenjavno juho, krompirjem, špinačo, lososom in sirom in pil z njo kavico v njeni dnevni sobi, okrašeni z umetninami in darili, ki jih je dobivala kot urednica za mladinsko književnost pri založbi Raben & Sjogren. Skupaj sva pregledovala številne prevode, ki jih je imela na policah, a njeno stanovanje bi bilo najbrž premajhno, če bi hotela imeti na knjižnih policah vsaj po en izvod številnih prevodov svojih del. Astrid Lindgren je avtorica 36 knjig za mladino in 100 slikanic za najmlajše, 4 antologij, napisala je veliko gledaliških del in filmskih scenarijev. Njena Pika Nogavička je prevedena v več kot šestdeset jezikov.

V družbi gospe Lene Tornqvist sem obiskal Švedski inštitut za otroško književnost, kjer me je zbrani književni opus Astrid Lindgren docela očaral. Njenemu ustvarjanju je namenjena ena cela soba: police so polne njenih knjig, prevodov in revij, v katerih so bili objavljeni članki o Astrid Lindgren in njenem delu.

*

Stockholm mi je povsem domač. To je sorazmerno majhno mesto s 600.000 prebivalci. Vsi »gatani«, kakor tamkajšnji prebivalci rečejo svojim ulicam, se iztekajo proti morju ali jezeru, in pravzaprav nihče ne ve, kje je meja med obema vrstama voda. Na tisoče je otočkov, gost v tem mestu hitro najde mestno hišo, parlament in trg Gustava Adolfa, kjer je sredi avgusta vsepolno štantov z raki.

Ko prestopim švedsko mejo, me vpraša carinik:

"Kaj boste počenjali na Švedskem?"

"Na obisk grem. K Astrid Lindgren," odgovorim.

"Prosim?" me vpraša strogo.

Pokažem mu vabilo.

"O, vi srečen človek," reče uradnik in me potrepnja po ramenu.

*

Moj naslednji obisk, pred dvema letoma, je bil namenjen ogledu Dežele Astrid Lindgren. Ta se razprostira po pisateljici-činem rojstnem kraju Vimmerbyju v provinci Smaland, kjer je veliko kmetij in tistih značilnih švedskih lesenih hiš, temno rdečih z belimi obrobami in verando spredaj. Tudi rojstna hiša Astrid Lindgrenove je takšna.

Moral sem spati v postelji, v kateri se je pred 85 leti rodila pisateljica, in zajtrkovati na balkonu hiše, kamor je Astrid Lindgren samo Piki Nogavički dovolila postaviti svojega konja. Moral sem splezati na drevo, votlo v sredini, in tam malicati z Astridino nečakinjo Gunror, ki kot naslednik družine Ericsson, kakor se je nekoč pisala pisateljica, živi v čarobni hišici z balkonom in verando.

*

Magične besede: "*Tu sem na povabilo Astrid Lindgren,*" mi odprejo vrata v Deželo A. Lindgren, kjer bi sicer plavalasa Helen za vstopnino zahtevala kar 90 kron. In že sem sredi vsega, kar se dogaja v knjigah Astrid Lindgren. Tu je švedska gmajna, tam Emilova domačija Katthult; tu na senenem kozolcu smrčita Erazem in potepuh; pod razbojniškim gradom se sprehajata Ronja in Birk, razbojniška otroka; tam jezditja levjesrčna brata Jonatan in Rogljček, ki sanjata o nekem drugem življenju brez zmajev in krivic ... In čisto na koncu je tu Vila Čira-čara, kjer neprestano uprizarjajo prizor učiteljice, ki v spremstvu dveh policistov pride po Piko, da jo odvedejo v zavetišče. Pa saj poznamo, kaj se v Pikini zgodbi zgodi ob tem dogodku ...

Svet Astrid Lindgren ni Gardaland ali Disneyland. Tu ni balonov in sladkorne pene. Tu je čudovit, nepokvarjen svet otroštva, kjer srečaš vse like iz knjig Astrid Lindgren, znane junake svojega otroštva; kjer lahko hodiš po starodavnih mestih in trgih, ki jih ni več, a jih prav tako poznaš iz knjig; vstopiti

smeš v pravljične hiške z balkoni in verandami. Neverjetno, kako radosten je otrok, če lahko samo malo pokuka na mini policijsko postajo, v malecni hotel, v majhno pekarijo ali mini slaščičarno.

Z juga Švedske potujem naprej proti severu. Težko se prebijam do Furusunda, ribiškega mesteca na enem izmed tisočerih otokov, do katerega prideš preko mostov, na koncu pa se moraš peljati še s čolnom.

Leseno poletno hišico ima Astrid Lindgren še iz časov, ko sta v njej živela njena tast in tašča. Mož Sture Lindgren ji je umrl že leta 1952 in od takrat živi sama. Pravzaprav ima rada samoto. Ob sobotah povabi na kosilo hčerko in vnuke. Izven zakona je imela tudi sina, ki je umrl pred nekaj leti.

Okoli Furusunda se smukajo nemški turisti in poskušajo priti v stik z Astrid Lindgren. Znano jim je, da slavna pisateljica živi v rdeči leseni hiši blizu пристanišča. A zadovoljni so že s tem, če jo uspejo fotografirati na balkonu, kjer je napisala največ svojih knjig.

Potem kosilo. Zelenjavna juha, krompir, špinača, losos in sir. Podobno kot takrat v Stockholmu. Popoldne nabiram češnje, ki so tu zrele šele sredi avgusta.

In ravno, ko sem zopet nabiral češnje:

"Vi ste gotovo Marjan?" me nenadoma pozdravi vitka dama z velikimi očali ter svetlimi lasmi. Iskriv pogled ima, podobne oči kot Astrid Lindgren. *"Jaz sem Karin!"*

To je torej tista Karin, ki je leta 1941, ko je bila stara sedem let, prva poslušala zgodbe o Piki Nogavički. Kar tri leta je bilo tako. Potem je mama Astrid zgodbo napisala in ji jo lepo vezano podarila za njen deseti rojstni dan. Drugi izvod pa je poslala nekemu založniku, ki ji je pametno svetoval, naj kot mati, za božjo voljo, ne piše takih zgodb, ki kvarijo otroke. Astrid pa je, nemeneč se za takšno kritiko, poslala rokopis založbi Raben & Sjogren. Tu so knjigo leta 1945 prvič objavili in od takrat ta založba izdaja vse knjige A. Lindgren. Hčerki Karin pa je Astrid v zahvalo, ker si je izmislila ime Pika Nogavička, odstopila petdeset odstotkov vseh avtorskih pravic od te knjige.

"Gospa Karin! Ste vi tista, ki si je izmislila ime Pika Nogavička?" sem jo vprašal, čeprav sem tudi to zgodbo že poznal. Nekega zimskega večera leta 1941 je namreč Karin

bleknila: *"Mama, povej mi zgodbo o Pippi Langstrump!"* - kar je pomenilo zgodbo o "dolgi nogavici". Tako se je rodila Pika Nogavička.

Karin in Astrid se objameta. Karin ima svojo poletno hišico le nekaj sto metrov stran, na istem otoku. Karin je znana prevajalka. Obe sta radi sami, kadar delata. Sicer sta radi skupaj.

Vrnem se v Stockholm. Sam tavam po parku Vasa in razmišljam o tistem ledu, ki je bil kriv, da si je Astrid izvila gleženj in začela pisati ...

"Če bi vi šli sedajle na obisk k Astrid Lindgren," vprašam plavolaso prodajalko cvetja v neki stockholmski cvetličarni, *"kakšne rože bi ji nesli?"*

Cvetličarki se usta počasi razlezejo v nasmeh in prinese eno samo vijoličasto lilijo. *"Dala bi ji ta cvet,"* reče tiho.

"Hvala!" odgovorim, plačam in odidem s čudovitim cvetom.

Zopet sem v stanovanju Jana Lagervala.

"Kadarkoli boš prišel na obisk k Astrid Lindgren, so ti vrata mojega stanovanja odprta," mi resno poreče hladni Šved, ki sicer zelo ceni moje zanimanje za njemu najljubšo pisateljico.

Ponovno hitim v Deželo Astrid Lindgren. Plavolasa Helena me že pozna, saj se hitro razve, da je neki Slovenec spal v rojstni postelji Astrid Lindgren. Spet so tu njeni junaki: Emil, Ronja, Birk, a jaz hitim tja, kamor hitijo vsi. K vili Čira-čara. Učiteljica z obema policistoma osramočena že zapušča prizorišče. Iz zvočnika doni pesmica o "pikastem poletju". Otroci, ki spremljajo dogajanje, skrivajo Piko Nogavičko pred učiteljico in policistoma -, potem pa se z njo fotografirajo, se jo dotikajo, jo božajo, kot da hočejo preveriti, ali je ali ni resnična.

Deklica, ki vse poletje igra Piko, se fotografira tudi z menoj, povzpeti se moram celo na konja ...

Toda kaj za božjo voljo počenjam tu jaz? Kje so naši otroci? Bodo lahko kdaj obiskali Deželo Pike Nogavičke, deželo Astrid Lindgren? Bodo lahko božali svojo ljubljeno junakinjo - simbol svobode in moči, izum Astrid Lindgren, ki je prevzel stare in mlade po vsem svetu?

Vidite, zato sem Piko Nogavičko pripeljal v Velenje.